

цілеспрямовано паралельно використовувати вербальні і невербальні засоби. Завдяки цьому забезпечується адекватне передавання, сприйняття й усвідомлення інформації, розкриття особистості мовця і слухача.

Виклад основного матеріалу. Невербальна комунікація відбувається, як правило, неусвідомлено, мимовільно. Здебільшого люди контролюють своє мовлення, але на підставі аналізу їх міміки, жестів, інтонації можна оцінити правильність, щирість мовної інформації. До засобів невербальної комунікації належать:

1. Мова тіла: а) статична експресія – фізіогноміка (експресія обличчя й фігури, зумовлена будовою тіла); артефакти (прикраси, манера одягатися, зачіска, косметика); система запахів (природні, штучні); б) динамічна експресія – текесика (система дотиків, потиску руки, поплескування); просодика (характеристика голосу, темп, тембр, висота, гучність, наголошування, акцент); екстралінгвістика (використання пауз, покашлювання, сміху, позіхань, плачу); кінесика (комунікативно значущі рухи): виражальні рухи (міміка, жести, пантоміміка, постава, поза, хода); контакт очей (спрямованість руху, частота контакту, тривалість); авербальні дії (дії з предметами, тілесні рухи – почісування, потирання рук).

2. Міжособистісний простір: а) дистанція; б) взаємне розміщення під час спілкування.

3. Часові характеристики: а) час спілкування; б) запізнення; в) затримка дій.

Не всі з цих засобів рівнозначні, проте кожен з них легко зчитується учнями, підсилюючи або нейтралізуючи враження від слів і дій педагога.

Техніка невербальної поведінки педагога здебільшого індивідуальна і неповторна, як і сам учитель. Однак, як зазначав І. А. Зязюн, можна говорити про існування певних критеріїв оцінювання її педагогічної ефективності. Серед них:

а) демонстрація вчителем упевненості, внутрішньої сили – його міміка, пантоміміка, постава говорять про здатність керувати навчальною діяльністю, утримувати ініціативу у спілкуванні, вести за собою. Традиційно краще сприймають сильних учителів, відзначаючи їхню мудру владу;

б) трансляція педагогом спрямованості на діалог – зацікавлений погляд, постійний зоровий контакт, щира посмішка, пластика рухів свідчать про його відкритість, визнання особистісної рівності з тими, хто навчається (при збереженні статусного домінування, психологічної дистанції); таких учителів не бояться, бо поважають їх і тому визнають їхній авторитет;

в) естетизація педагогом середовища спілкування, привнесення до нього елементів краси й насолоди: педагог виразний у своїй поведінці, а її інструментовка – погляд, посмішка, рух, жест, розміщення у просторі – сприяє гармонізації стосунків, що надає задоволення від спілкування з вихователем.

Висновки. До основних засобів невербальної комунікації педагога належать його зовнішній вигляд, пантоміміка, міміка, контакт очей (візуальний контакт), міжособистісний простір. Критеріями гідної самопрезентації є природність і доцільність у використанні невербальних засобів комунікації. Ці засоби мають бути не штучними, механічно запозиченими у когось, а органічними для педагога, виражати його індивідуальність, що буде сприяти налагодженню позитивного контакту та суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Бабак Василь Іванович

Військова академія

Романишина Людмила Михайлівна

Доктор педагогічних наук, професор

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ІННОВАТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК

Головними месиджами оборонної реформи у Стратегічному оборонному бюлетені України 2016 р., розрахованому на період до 2020 р., є:

- створення державної програми розвитку всіх аспектів оборонної та військової сфери до кінця 2020 р.;
- приведення стандартів Збройних сил України (далі – ЗСУ) до стандартів НАТО;
- оновлення правової бази в оборонній сфері;
- створення Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України задля забезпечення координації, моніторингу та оцінки оборонної реформи;
- щорічне спрямовування з бюджету не менше 5 % запланованого обсягу валового внутрішнього продукту (ВВП) на фінансування сектору безпеки і оборони, в тому числі на оборону – не менше 3 % запланованого обсягу ВВП;
- створення об'єднаного керівництва секторами безпеки і оборони;
- створення інтегрованої системи закупівель у Міністерстві оборони;

- створення Сил спеціальних операцій як окремого роду військ за стандартами НАТО;
- поглиблення взаємодії з країнами-членами НАТО у сфері військової розвідки;
- перебудова системи медичного та логістичного забезпечення;
- створення, утримання та розгортання стратегічного резерву Збройних Сил України (ЗСУ) та ін.

Висловлені тези і події на сході України вказують на важливість підготовки держави до збройного захисту національних інтересів. Основною метою такої підготовки, як наголошено у Військовій доктрині, є досягнення рівня обороноздатності, достатнього для стримування інших держав від застосування воєнної сили проти України, а в разі військового конфлікту – для оперативного і злагодженого переходу держави з мирного на воєнний стан і відсічі збройній агресії, ліквідації (локалізації, нейтралізації) збройного конфлікту, територіальної оборони і цивільного захисту України. А для захисту держави необхідні добре підготовлені професіонали військової справи, зокрема офіцери десантно-штурмових військ (далі – ДШВ).

Особливо гостро ця проблема постала в період інтенсифікації реформування ЗСУ (з 2014 р.). З оголошенням у державі 01.03.2014 р. «особливого періоду» – час початку ведення антитерористичної операції (АТО) – питання вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів десантно-штурмових військ набуло неабиякої актуальності. Перебіг бойових дій на сході України засвідчив необхідність якісної підготовки українських воїнів, зокрема десантників, до дій у населених пунктах, ділянках місцевості з обмеженою видимістю та інших нестандартних умовах, які вимагають від військових фахівців особливих індивідуальних навичок у переміщенні та застосуванні зброї. Зазначимо, що з початку антитерористичної операції на сході високомобільні десантні війська постійно брали і беруть участь у захисті цілісності держави. Особливості застосування військ у ході антитерористичної операції зумовлюють інтенсивність та якість підготовки майбутніх офіцерів ДШВ у напрямі експлуатації, обслуговування та застосування штатної бойової техніки у складних умовах місцевості.

Науковці резюмують, що питання впровадження дій повітряних десантів, рейдових, десантно-штурмових, стабілізаційних, специфічних дій у бойову практику має важливе державне значення, оскільки нерозривно пов'язане із вирішенням проблеми забезпечення національної безпеки держави.

Отже, зміни військово-політичної обстановки у світі, геостратегічного, соціально-економічного, демографічного та військово-політичного стану України викликають необхідність обґрунтування сучасних підходів до проблеми забезпечення її національної безпеки. ЗСУ в цих процесах відіграють визначальну роль, оскільки гарантують збройний захист національних інтересів, територіальної цілісності й суверенітету. Управління ЗС під час їх бойового застосування потребує, як показує досвід АТО на сході України, від військових керівників (начальників) підвищеної відповідальності за якість прийняття управлінських рішень, самостійності, оперативності та здатності до адекватного реагування в умовах швидкої зміни оперативної обстановки. Це передбачає зростання професійних вимог, які висуваються до офіцерів десантно-штурмових військ, насамперед до рівня їх фахової підготовленості. Саме тому формування нового офіцерського корпусу, який би складався з найбільш професійно підготовлених військовослужбовців з високими моральними, професійно важливими та індивідуально-психологічними якостями, є одним із основних завдань сучасного кадрового забезпечення в ЗСУ.

Нові умови діяльності ЗСУ зумовлюють низку вимог до особистих і професійних знань, умінь, навичок офіцерів ДШВ, серед яких надзвичайно важливими є здійснення стрибків з парашутом з військово-транспортних літаків та вертольотів, зі зброєю та спорядженням у будь-яку пору року, вдень та вночі на різноманітну місцевість. Це слугує основою для обґрунтування інноваційних педагогічних підходів до професійної підготовки майбутніх офіцерів ДШВ. Отже, гостро постає проблема формування професійної компетентності майбутніх офіцерів ДШВ, оскільки здоров'я, і, навіть, життя військових часто залежать саме від їхнього професіоналізму.

Сорокіна Олена Анатоліївна

Кандидат психологічних наук, доцент

Київський університет імені Бориса Грінченка

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Розвиток високої культури обслуговування, орієнтованої на запити клієнтів, має першочергове значення в діяльності закладів сфери послуг. Постає проблема підготовки кваліфікованих кадрів, які можуть задовольнити як потреби роботодавців у цій сфері та так і споживачів. Дослідження показало, що нині в сфері послуг часто працює молодь без спеціальної професійної підготовки, що негативно відбивається на якості послуг, на престижі закладу і на особистості самого працівника. Проведене